

--	--	--

Sygn. akt I A Ca 258/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jan Futro (spr.)

Sędziowie: SA Karol Ratajczak,

SO Andrzej Adamczuk

Protokolant: st. sekr. sąd. Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 5 sierpnia 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa G. K.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą we W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 14 października 2014 r.

sygn. akt I C 1013/12

1. oddala apelację;
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2 700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;
3. przyznaje adwokatowi Z. G. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Koninie) kwotę 3321 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Andrzej Adamczuk Jan Futro Karol Ratajczak

I A Ca 258/15

UZASADNIENIE

Powódka G. K. w pozwie skierowanym przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą we W. wniosła o unieważnienie umowy kredytowej nr (...) z dnia 10.03.2005 r. i zasądzenie kwoty 24 827,32 zł tytułem zwrotu wpłaconych rat kredytu i odsetek oraz odsetek od wymienionej kwoty do dnia 8.08.2012 r., tj. kwoty 55 612,14 zł a nadto zasądzenie odsetek ustawowych od w/w kwot od dnia 9.08.2012 r. do dnia zapłaty a także o unieważnienie umowy kredytowej nr (...) z dnia 22.07.2005 r. i zasądzenie kwoty 2 765,18 zł tytułem zwrotu wpłaconych rat kredytu i odsetek, a nadto zasądzenie

odsetek od wymienionej kwoty do dnia 8.08.2012 r. tj. kwotę 6.093,60 zł i zasądzenie odsetek ustawowych od w/w kwot od dnia 9.08.2012 r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu.

W toku procesu powódka - w piśmie procesowym wniesionym z dnia 2.04.2014 r. - rozszerzyła żądanie pozwu i wniosła także o unieważnienie umowy kredytowej z dnia 2.10.2010 r. nr (...) w oparciu o art. 82 k.c., jak również wniosła o - zasądzenie zwrotu wpłaconych kwot rat i odsetek, tj. 21.822,93 zł, - zasądzenie odsetek ustawowych od w/w kwoty od dnia wpłat do dnia 2.04.2014 r., tj. kwoty 8 674,26 zł oraz zasądzenie odsetek ustawowych od ww. kwot tj. 21 822 zł 93 gr i 6 674,26 zł w wysokości 28 497,19 zł od dnia 3.04.2014 r. do dnia zapłaty (k. 110).

W uzasadnieniu twierdziła, że podstawą unieważnienia wymienionych umów winien być art. 82 k.c. oraz opinia sądowo-psychiatryczna sporządzona w dniu 7 maja 2005 roku w sprawie Sądu Rejonowego w Koninie sygn. akt VII K 905/04 oraz opinia sporządzona w sprawie Prokuratury Rejonowej w Koninie sygn. 3 Ds. 402/05 (k. 2, 17).

Wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Koninie oddalił powództwo a orzekając o kosztach postępowania odstąpił od obciążania nimi powódki.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Powódka G. K. od 2000 r. prowadzi działalność gospodarczą – usługi finansowe. W 2010 r. osiągnęła dochód w wysokości 1 517,70 zł, w 2011 r. osiągnęła dochód w wysokości 3 192,13 zł, w 2012 r. osiągnęła dochód w wysokości 2 967,20 zł.

W dniu 15.11.2001 r. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu wpłynął pozew (...) Bank (...) S.A. w W. przeciwko G. K. o zapłatę kwoty 331,30 zł. Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 14.12.2001 r. nakazał G. K., aby zapłaciła powodowi kwotę 331,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami. W dniu 3.07.2003 r. G. K. złożyła pismo zawierające sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty, w którym wskazała, że z uwagi na wydaną przez lekarzy psychiatrów opinię, znajdującą się w aktach sprawy 1 Ds 1020/01 i 1 Ds 2265/01 Prokuratury Rejonowej w Kaliszu, nie odpowiada za pobrany i niespłacony kredyt. (...) Bank (...) S.A. w W. pismem z dnia 16.08.2004 r. cofnął pozew w powyższej sprawie i Sąd postępowanie umorzył.

W dniu 16.02.2004 r. wpłynął do Sądu Rejonowego w Koninie akt oskarżenia przeciwko G. K. oskarżonej o to, że w dniu 4.11.2003 r. ok. godz. 15.30 w K. przy ul. (...) uderzając doniczką w głowę, a następnie wrywając rękoma włosy z głowy I. W., a ponadto zadając kopnięcie w okolicy lewego kolana, spowodowała u niej obrażenia ciała w postaci sińca w okolicy skroniowej lewej, rozległy ubytek owłosienia ciemieniowo – potylicznej, a także stłuczenia kolana lewego, przy czym obrażenia te naruszyły czynności narządu ciała do dni siedmiu, tj. o przestępstwo określone w art. 157 § 2 k.k.. W toku tego postępowania karnego G. K. została poddana obserwacji w Wojewódzkim (...) G. w okresie od 7.04.2005 r. do 29.04.2005 r. Ostatecznie Sąd Rejonowy w Koninie prawomocnym wyrokiem z dnia 7.11.2007 r. sygn. VII K 1858/05 na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie w stosunku do G. K..

Powódka G. K. w dniu 10.03.2005 r. zawarła z (...) Bank S.A. we W. (poprzednik prawny pozwanego) umowę o przyznanie limitu kredytowego nr (...) w kwocie 6 000 zł oraz umowę o wydanie i korzystanie z karty kredytowej V. C.. Limit kredytowy w kwocie 6 000 zł przyznany powódce był limitem odnawialnym. (...) Bank S.A. we W. pismem z dnia 20.09.2010 r. wypowiedział powódce powyższą umowę o przyznanie limitu kredytowego V. C. z dnia 10.03.2005 r., przy czym wówczas zadłużenie powódki wynosiło kwotę 348,63 zł. Zamknięcie powyższego rachunku nastąpiło w dniu 31.05.2011 r. W okresie od 6.05.2005 r. do 21.03.2011 r. powódka, w ramach umowy o przyznanie limitu kredytowego, z którego korzystała spłaciła łącznie kwotę 19 346,96 zł, w tym kapitał 16 581,26 zł, odsetki 2 174,50 r, prowizje 591,20 zł.

Prokurator Rejonowy w Koninie postanowieniem z dnia 30.06.2005 r. sygn. 3 Ds 402/05 umorzył postępowanie karne prowadzone wobec G. K. podejrzanej o popełnienie przestępstwa z art. 276 k.k. i art. 232 k.k. na podstawie art. 17 § 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. - wobec braku znamion przestępstwa oraz z uwagi na chorobę psychiczną podejrzanej.

W dniu 22.07.2005 r. powódka zawarła z (...) Bank S.A. we W. umowę pożyczki nr (...) na kwotę 2 200 zł, na okres do dnia 22.07.2007 r. Powódka w okresie do dnia 28.03.2007 r. spłaciła zadłużenie wynikające z powyższej umowy pożyczki w łącznej kwocie 2 526,72 zł, w tym kapitał: 2 200 zł oraz odsetki w kwocie 326,72 zł.

W dniu 3.10.2008 r. powódka zawarła z (...) Bank S.A. we W. umowę o przyznanie limitu kredytowego nr (...) w kwocie 9 000 zł i umowę o wydanie i korzystanie z karty kredytowej V. (...) nr (...). Powyższy limit kredytowy był limitem odnawialnym. W okresie od 25.11.2008 r. do 18.07.2014 r. powódka w ramach powyższej umowy wpłaciła łącznie kwotę 18 603,06 zł, w tym kapitał 18 116,72 zł oraz odsetki i prowizje 486,34 zł. Do dnia dzisiejszego zadłużenie z tytułu tej umowy wynosi 127,36 zł.

Powódka G. K. od 30.09.2000 r. była leczona w Gabinetcie (...) dr J. O. w T. z rozpoznaniem zaburzenia depresyjne reaktywne. Natomiast od 6.04.2011 r. powódka była leczona w Gabinetcie (...) dr D. J..

U powódki G. K. występowały zaburzenia urojeniowe i nieprawidłowa osobowość typu paranoidalnego. Proces urojeniowy dotyczył stosunkowo wąskiej sfery życia opiniowanej, sfery dotyczącej małżeństwa, negatywnego wpływu innych ludzi na jej życie, chęci zaszkodzenia jej. Sfera intelektualna pozostała niezaburzona. Zaburzenia urojeniowe występujące u powódki nie miały wpływu na jej sferę poznawczą i intelektualną. Powódka w czasie zawarcia umów z pozwanym nie była w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenia woli.

Pismem z dnia 25.06.2013 r. pozwany (...) Bank (...) S.A. złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności wynikającej z pozwu z wierzytelnością wynikającą z umowy pożyczki w kwocie 2 200 zł oraz umowy o przyznanie limitu kredytowego w kwocie 6 000 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że powództwo jest niezasadne. W ocenie Sądu powódka nie wykazała, aby w chwili podpisywania kwestionowanych umów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli (por. art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.). Nadto analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy należy uznać, że brak podstaw do ustalenia, że powódka w chwili podpisywania kwestionowanych umów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W okresie zawierania umów u powódki G. K. występowały wprawdzie zaburzenia urojeniowe i nieprawidłowa osobowość typu paranoicznego, ale proces urojeniowy dotyczył stosunkowo wąskiej sfery życia powódki nie mającej wpływu na kwestionowane obecnie czynności.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Okręgowy powołał przepis art. 102 k.p.c.

Od wyroku tego zaskarżając go w całości apelację wniosła powódka zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania tj. art. 286 k.p.c. w zw. z art 227 k.p.c. w wyniku oddalenia wniosku dowodowego powódki o powołanie nowego biegłego psychiatry mimo, że opinia sporządzona na użytek przedmiotowej sprawy nie była pełna i jasna a nadto pozostawała w opozycji do wniosków innych opinii psychiatrycznych sporządzanych w przeszłości a dotyczących stanu zdrowia psychicznego powódki - w tym w sprawie karnej w 2005 roku co przy uwzględnieniu, że powódka jest chora psychicznie i działała bez pełnomocnika, obligowało Sąd I instancji do zweryfikowania sporządzonej w niniejszej sprawie opinii poprzez sporządzenie opinii także przez innego specjalistę a co w rezultacie doprowadziło do tego, że Sąd nie rozpoznał istoty sporu.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz kancelarii pełnomocnika kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu a nieopłaconych w jakiegokolwiek części.

Z daleko posuniętej ostrożności procesowej na wypadek oddalenia apelacji, na podstawie art. 102 k.p.c. wniosła o odstąpienie od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

W uzasadnieniu zarzuciła, że opinia M. R. - biegłej sądowej jest co najmniej kontrowersyjna, bowiem w przeszłości wielokrotnie na użytek różnych spraw sądowych sporządzane były opinie dotyczące zdrowia psychicznego powódki i wnioski tych opinii są sprzeczne z wnioskami opinii sporządzonej w przedmiotowej sprawie.

W opinii sąдово- psychiatryczno-psychologicznej (stanowiącej załącznik do pozwu) sporządzonej w 2005 roku na podstawie ok. 3 tygodniowej obserwacji szpitalnej powódki (nie jak w niniejszej sprawie na podstawie jednego spotkania) stwierdzono, że powódka od szeregu lat cierpi na zaburzenia urojeniowe. Zostały one stwierdzone u powódki już w 2001 roku podczas badania sądowo-psychiatrycznego a w związku z tym, że nie leczyla się doszło u niej do rozbudowania systemu urojeniowego.

W związku ze zdiagnozowaną chorobą psychiczną w postaci zespołu urojeniowego biegli stwierdzili wówczas, że Pani G. K. nie rozumiała znaczenia zarzucanego jej czynu i nie kierowała swoim postępowaniem. Opinia ta sporządzana była na poczet postępowania karnego, jednak nie powinno ująć uwadze Sądu, iż stwierdzono wówczas definitywnie, iż powódka już w 2003 roku nie rozumiała znaczenia swoich czynów z uwagi na stwierdzoną u niej chorobę psychiczną. Podkreślić należy, iż obserwacja szpitalna na podstawie, której sporządzono tę opinie przeprowadzana była w 2005 roku tj. w tym samym roku, w którym powódka zawierała umowy z pozwanym. Sąd I instancji nie powołując kolejnej opinii biegłego dopuścił się naruszenia przepisów postępowania cywilnego, które w konsekwencji miały wpływ na istotę sprawy.

Z przedłożonego do akt zaświadczenia o stanie zdrowia z dnia 31 maja 2011 roku wydanego przez lekarza psychiatrę D. J. wynika, że powódka jest nieprzystosowana społecznie, powołując się także na historię choroby stwierdziła ona, że u powódki rozpoznano niepoczytalność i rokowania na jej wyleczenie są wątpliwe.

Pozwany wniosł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna.

Zauważyć należy, że powódka reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie postawiła Sądowi wprost zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. tj. wadliwej oceny przeprowadzonego dowodu z opinii biegłego. Opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz co odróżnia ją pod tym względem, to szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (postanowienie SN z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4, poz. 64). Specyfika oceny tego dowodu wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia i wiedzy powszechnej.

Powódka zarzuciła jedynie, że opinia sporządzona na użytek przedmiotowej sprawy nie była pełna i jasna a nadto pozostawała w opozycji do wniosków innych opinii psychiatrycznych sporządzanych w przeszłości a dotyczących stanu zdrowia psychicznego powódki - w tym w sprawie karnej w 2005 roku. Szerzej tego stanowiska nie rozwinęła.

Zauważyć zatem trzeba, że nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów w chwili składania oświadczenia woli znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych (art. 82 k.c.). Stan ten charakteryzuje się brakiem rozeznania, niemożnością zrozumienia posunięć własnych lub też innych osób, niezdawaniem sobie sprawy ze znaczenia własnego postępowania. Takich okoliczności w okresie zawierania kwestionowanych umów powódka nie wskazywała. Mylny jest natomiast sugerowany w apelacji pogląd, że osoba, u której stwierdzono zaburzenia psychiczne nigdy nie może złożyć ważnego oświadczenia woli.

Biegła R. po zbadaniu powódki w swojej opinii z dnia 11 kwietnia 2014 r. a także zeznaniach na rozprawie dnia 30 września 2014 r. odniosła się m.in. do złożonej opinii z 7 maja 2005 r. Opinia ta wskazywała na zdiagnozowaną osobowość paranoiczną przy zachowanej m.in. sprawności logicznego myślenia i inteligencji w normie i nie jest sprzeczna z ustaleniami Sądu. Biegła odniosła się też do dokumentacji leczenia powódki i opinii z 12 lipca 2001 r., 14 czerwca 2004 r., 30 listopada 2004 r. Żadna z tych opinii nie pozostaje w sprzeczności z jej wnioskami. Nie jest sprzeczna z tymi wnioskami także treść złożonego przez powódkę zaświadczenie z dnia 31 maja 2011 r. Nie zawiera ono w wynikach badań twierdzeń powoływanych w apelacji, w szczególności dotyczących nieczytelności powódki. Stwierdzenie takie znalazło się jedynie w wywiadzie od powódki (k. 134).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku orzekając o kosztach postępowania zgodnie z treścią przepisu art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz w zw. z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 r. poz. 490).

Rozważając ewentualność odstąpienia od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej Sąd Apelacyjny przyjął, że koszty zastępstwa procesowego są częścią kosztów procesu konsekwencją, czego jest możliwość w szczególnie uzasadnionych wypadkach zastosowania dyspozycji art. 102 k.p.c.. Stwierdził jednak, że przepis art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany. Nie może, zatem wyłączną podstawą jego zastosowania być trudna sytuacja majątkowa strony zobowiązanej do zwrotu kosztów stronie przeciwnej. Przeciwno takiemu pogładowi przemawia też treść art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.), zgodnie z którym zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Strona przegrywająca proces przed sądem pierwszej instancji, decydując się na wniesienie apelacji, musi liczyć się z możliwością jej oddalenia i związanym z tym obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi kosztów poniesionych w postępowaniu apelacyjnym. Decyzję taką powinna podjąć z uwzględnieniem wyników postępowania przed sądem pierwszej instancji, które pozwoliły zweryfikować słuszność zajmowanego w pozwie stanowiska. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przekonanie strony o zasadności zajmowanego stanowiska, które może przemawiać za nie obciążaniem jej kosztami przegranego procesu przed sądem pierwszej instancji, przestaje być aktualne w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 sierpnia 2015 r. I A Ca 69/15 i przywołane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego).

Na podstawie § 6 pkt 5 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 i § 2 ust. 3 oraz § 19 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości orzeczono o przyznaniu wynagrodzenia adwokatowi udzielającemu powódce pomocy prawnej z urzędu.

Andrzej Adamczuk Jan Futro Karol Ratajczak